

was er een van autoritair-gezinden annex een aantal naar het fascisme neigende figuren die adhesie betuigd hadden aan een brochure die de eigenaar van een drukkerij in Zeist, J. H. van Lonkhuyzen, in juli had doen verschijnen. Van Lonkhuyzen was een vijftal jaren tevoren uit de Anti-Revolutionaire Partij getreden samen met de in 1864 geboren Utrechtse theologische hoogleraar, prof. dr. Hugo Visscher, die met zijn vijf-en-zeventig jaren in '40 in de Gereformeerde Kerken nog steeds een man van gezag was (hij was o.m. redacteur van *Het Gereformeerde Weekblad*). In zijn brochure bepleitte van Lonkhuyzen de noodzaak, een 'wettige, voorlopige Nederlandse regering' te vormen die de 'organische volksstaat' ('obstructie zal niet meer geduld kunnen worden') moest laten opgaan in 'het nieuwe Europa van Hammerfest tot Gibraltar's rots, kan het zijn van de Hebriden tot Constantinopel'.¹ Onder hen die aan zijn geschrift adhesie betuigden, bevonden zich prof. Visscher, leidende figuren uit de kring van *De Waag*, enkele vooraanstaanden uit het bedrijfsleven en de voorman van 'Landbouw en Maatschappij', G. J. Ruiter. Uit deze kring kwam in de tweede helft van juli een 'Comité van Actie' voort dat het denkbeeld opwierp, een 'directorium', d.w.z. een voorlopige regering, te vormen waarin NSB'ers en niet-NSB'ers zitting zouden krijgen. Er zijn aanwijzingen dat, wat die niet-NSB'ers betreft, door sommigen o.m. gedacht werd aan generaal Reynders en oud-gouverneur-generaal de Jonge. Die opzet werd min of meer discreet door *De Telegraaf* gesteund, hetgeen de achtergrond vormde van de negatieve reactie van dit dagblad op de oprichting van de Nederlandse Unie.² Begrijpelijk is het, dat Seyss-Inquart en Schmidt voor dat 'directorium'-plan veel belangstelling hadden - een belangstelling die alleen maar aangewakkerd werd door het feit dat Mussert op 27 juli aan Schmidt meedeelde dat ook hij er in principe veel voor voelde.³ De zaak kwam evenwel niet van de grond. Rost van Tonningen zegde zijn hulp toe, zo ook, 'namens de Nederlandse Organisatie van Kunstenaars', architect von Essen, maar het Driemanschap van de Unie met wie men contact opgenomen had (Homan maakte daar melding van in zijn bericht aan het ANP naar aanleiding van de oprichting van de Unie),

¹ J. H. van Lonkhuyzen: *Op de drempel van de nieuwe tijd* (1940), p. 13-14. ² 'Wat wij nodig hebben, is éénheid', schreef *De Telegraaf* in een hoofdartikel op 25 juli. 'Een nieuwe poging is gedaan door de heren Linthorst Homan, de Quay en Eindhoven. Met hoeveel moeite ook voorbereid, hun Nederlandse Unie betekent evenmin éénheid, daar ook zij er niet in geslaagd zijn, alle stromingen in ons land te omvatten die, gezien de jongste gebeurtenissen, van belang en van invloed zijn.'

³ In de kring die over dat 'directorium' sprak, werd door sommigen overwogen, de koningin door een 'regent' te vervangen; de lezer trof dit denkbeeld al aan in Seyss-Inquarts *Erster Bericht* aan Hitler.